

PORTRET FREISINŠKEGA ŠKOFA FILIPA (1498—1541)

Slika škofa Filipa, ki sem jo objavil v knjigi Škofja Loka in loško gospodstvo (Škofja Loka 1973, str. 145), je posneta po fotokopiji, ki jo hrani muzej v Škofji Loki; kopijo je muzeju pred leti poklonila uprava bivšega škofijskega sedeža v Freisingu, kjer so razstavljene slike vseh freisinških škofov. Objavljena slika prikazuje škofa kot cerkvenega dostojanstvenika, ki je bolj zazrt v onostranstvo kot v stvarni svet. Zanimivo je, da označuje Filipa tudi freisinška škofovska kronika kot pobožnega in svetniško nastrojenega ponižnega gospoda; isto potezo nakazuje tudi Filipov rek na njegovem grbu.¹

Priložena slika, ki mi jo je ljubeznivo posredoval kolega dr. E. Cevc, je posneta po originalu, ki ga hrani Berlin-Dahlem, ehem. Staatliche Museen in je reproducirana tudi v knjigi J. Schlechta Wissenschaftliche Festgabe zum zwölfhundertjährigen Jubiläum des heiligen Korbinian (München 1924, str. 369). Filip je bil knežjega stanu; izhajal je iz rodu renskih palatinskih grofov. Freisinški škofiji je vladal v letih 1498—1541; glede dolžine vlade ga je posekal samo škof Ernest, ki je freisinški škofiji načeloval celih 46 let (1566—1612). Kot velik prijatelj umetnosti je Filip zapustil trajne sledove na loških tleh. Ni slučaj, da je bil npr. prav v letih njegove vlade v loški šentjakobski cerkvi na novo sezidan prezbiterij in zvonik. Da je škof Filip sodeloval pri teh delih tudi kot meceni, nakazuje njegov grb, ki je upodobljen v prezbiteriju nad glavnim oltarjem.² Podobno je bil Filip ves zavzet za zidavo cerkve v Crngrobu, na kar kaže tudi njegov grb na oboku ondodnega prezbiterija.³

Še večje sledove je škof Filip zapustil na loških gosposočinskih stavbah. Saj je bil na čelu freisinške škofije prav v tistih letih, ko so dogodki v loškem gospostvu, najdonosnejšem med vsemi freisinškimi posestvi, prizadevali škofu kot zemljiškemu gospodu hude skrbi. Strah pred Turki, ki so nekaj let pred nastopom škofa Filipa pridrli tudi na loška tla, je bil še vedno pričujoč. Hud potres je leta 1511 temeljito razmajal Škofjo Loko in njeno okolico; Stari grad pod Lubnikom in Zgornji stolp na Krancelju sta bila v taki meri poškodovana, da ju ni kazalo obnavljati. Pač pa je Filip iniciativno sodeloval pri obnovi loškega gradu in kašče, saj je neposredno po nesreči poslal v Škofjo Loko stavebenika, ki naj bi organiziral pozidavo. Po temeljiti obnovi gradu je dal v grajskem kompleksu zgraditi nov stolp v smeri proti mestu. Vlogo škofa Filipa pri teh delih še danes izpričujejo plošče tako na gradu kot na kašči.⁴

Prav posebno pa je bila vidna vloga škofa Filipa ob vseslovenskem kmet-skem uporu, saj ni imel opravka samo z loškimi podložniki, marveč ga je cesar postavil na čelo komisije, ki naj bi zaslišala kmete glede na njihove pritožbe. Še preden se je komisija mogla prav lotiti svojega posla, je prišlo do krvavega obračuna, ki se je za kmete tragično končal. V boje je bil pritegnjen tudi škof

Friedrich Hagenauer: Skof Filip iz Freisinga (del portreta). (Po originalu v nekdanjem državnem muzeju v Berlinu.)

Filip in to ne samo na loškem ozemlju, marveč je sodeloval tudi pri deželnih akcijah. Vso kmetско tragiko so dobro zadeli verzi v kapeli sv. Trojice na Placu, ki govore o strašnih represalijah, saj je plemiška vojska del upornikov pobila, del pobesila, kmetije pa požgala. Ob teh dogodkih je cesarska komisija seveda izgubila svoj smisel, vodstvo komisije je bilo pa že oktobra oziroma novembra 1515 zamenjano.⁵

Priobčena slika škofa Filipa v moji knjigi se malo sklada s pojavom zemljiškega gospoda, kot ga prikazujejo viri iz prvih dveh desetletij njegove vladavine, saj je bil Filip tedaj ves angažiran pri reševanju najrazličnejših težav, ki jih je znal odstranjevati tudi s silo. Škofa Filipa iz tega časa torej mnogo bolje karakterizira slika, ki jo prilagam temu zapisu. Slika, ki je priobčena v moji knjigi, je pa v skladu z rekom na njegovem grbu, pa tudi z njegovim odnosom do cerkva na loških tleh, ki jim je bil zlasti v drugi polovici svoje vlade vnet podpornik.

OPOMBE

1. »Fac me sicut unum ex mercenariis (ne: merennariis) tuis« = Napravi me za svojega hlapca (Luka XV, 19); *B. Arnold*, Die deutsche Freisinger Bischofs-Chronik II, Sechzehntes Sammelblatt des Historischen Vereins Freising (E. V.), Freising 1929, str. 53. — 2. *E. Cevc*, Kipar HR, Loški razgledi (= LR) 3/1956, str. 161—174; idem, Novi podatki o stavbni zgodovini in stavbarju prezbitarija in zvonika loškega sv. Jakoba, LR 8/1960, str. 84—91. — 3. *E. Cevc*, Poznogotski stavbenik Jurko iz Loke, LR 11/1964, str. 50—61. — 4. *P. Blaznik*, Skofja Loka in loško gospostvo, Skofja Loka 1973, str. 156—159, 161—162, 450. — 5. *B. Grafenauer*, Kmečki upori na Slovenskem, Ljubljana 1962, str. 103, 144; *P. Blaznik*, Skofja Loka, o. d., str. 144—149.

Zusammenfassung

EIN POTRÄT DES FREISINGER BISCHOFS PHILIPP

Unsere Abbildung zeigt den Bischof Philipp, wie wir ihn aus den ersten beiden Jahrzehnten seiner Herrschaft kennen, als er zahlreiche Schwierigkeiten zu meistern suchte und sie, beispielsweise während des slowenischen Bauernaufstandes, auch mit Gewalt aus dem Wege zu räumen verstand. Das hier veröffentlichte Bildnis unterscheidet sich wesentlich von jenem, das der Autor in seinem Buche »Skofja Loka und die Freisinger Herrschaft« auf S. 145 publiziert hat und welches Philipp als gottesfürchtig demütigen Herrn darstellt.